

ביאורים בתורת רבינו

לקוטי שיחות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
עם ביאור ופירוש

בענין עיקר שכינה בתחתונים היתה

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הו"ח התמים
ר' יעקב

בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס ע"י ולזכות
הר"ר ירחמיאל מנחם מענדל

וזוגתו מרת רבקה פייגא
ילדיהם

חיה מושקא, אריה לייב שאול, יהודה
מאיר, שלום דובער, שניאור זלמן

גולדשמיד

להצלחה רבה ומופלגה

בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו

בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי

מתוך שמחה וטוב לבב

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' מרדכי

וזוגתו מרת חיה מושקא שיחיו

בן שבת

ולזכות

ליאור בת מרדכי,

יהושע בן אברהם שיחיו

יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר
יפנו בגשמיות וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק

וזוגתו זהבה בת מרדכי שיחיו

לרפואה שלימה וקרובה

ולהצלחת בית הספר החדש 'מנחם

מענדל אקדמי'

סגל המורים והמורות וכל העוסקים

במלאכת הקודש

קובץ זה נדפס

על-ידי ולזכות

ר' אהרן יעקב

וזוגתו מרת שרה רחל

בתם נחמה דינה שיחיו

בלנן

להצלחה רבה ומופלגה

בכל אשר יפנו

פתח-דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגשת בזה לפני ציבור הלומדים שיחה נוספת בסדרת 'ביאורים בתורת רבינו'.

שיחה זו נדפסה בלקוטי-שיחות חלק ו' עמ' 81 שיחה ליו"ד שבט. כאן נוספו לה קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בה.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל שיחי' כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת יואב שיחי' למברג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן מודים אנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות.

*

שיחה מבוארת זו, מצטרפת לשיחות ומאמרים שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד בתוכו שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים ומבוארים בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biurim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ימים הסמוכים ליו"ד שבט ה'תשפ"א

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד
או: mm.ashkenazi@gmail.com

ב) שהפצת התורה והמצוות וכו' תיעשה בזריזות הרבה ביותר. שתי נקודות אלו נמצאות בתחילת מאמר זה ובסיומו.

קיצור: במאמר "באתי לגני" מתבטאת התמצית העיקרית של עבודת הרבי הריי"צ, והיא: א. הפצת תורה ומצוות בכל מקום, כולל תורת החסידות. ב. בזריזות הרבה ביותר. וכדלהלן.

ב. בתחילת המאמר מצטט הרבי בעל ההילולא, את דברי המדרש³ על הפסוק "באתי לגני אחותי כלה": "לגן אין כתיב כאן, אלא לגני - לגנוני, למקום שהיה עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה". כלומר, השראת השכינה בתחתונים בעת הקמת המשכן, שעליה אומר הקדוש-ברוך הוא "באתי לגני", כבר היתה בתחילת

א. ידוע, שבעת ההסתלקות באים לידי שלימות יחד "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימיו חייו"¹. מכך מובן, שבמאמר דיבור המתחיל "באתי לגני", אשר הרבי בעל ההילולא, הוציא לקראת יום ההסתלקות - ובמיוחד בתחילת המאמר ובסיומו, שהרי תוכנו של כל דבר ניכר בגלוי בתחילתו² ובסיומו³ - בא לידי ביטוי התמצית העיקרית של כל עמלו, אשר יגע בחיים חיותו בעלמא דיין.

מעיקרי עבודתו של בעל ההילולא, אשר אותם דרש גם מההולכים בדרכיו אשר הורנו, יש לציין:

א) להפיץ תורה ומצוות, כולל את המאור שבתורה, בכל מקום ומקום⁴, ואף במקומות אשר בגלוי אין הם כלים ראויים לתורה ולמצוות בכלל, ועל אחת כמה וכמה שאינם כלים לחסידות.

3 ש"הכל הולך אחר החתום" (ברכות יב, א).

יש לומר שזהו אחד הענינים מה שנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן - כי בשניהם מתבטא עיקר הדבר.

ולהעיר ממתבע ברכות שעיקר הדיוק הוא בהתחלה והחתימה (שו"ע אדה"ז סק"ד ס"ח).

1 אגה"ק סכ"ז. וראה לקו"ש ח"ו ע' 37 ובהנסמן שם.

2 מכיון שההתחלה (וה"ראש" כולל כל הענין. וראה לקו"ש ח"ה ע' 58 הערה 12 בנוגע לשם הסדרה, ועד"ז יש לומר בנוגע לשמות (שנקבעו לה) מאמרים, וכיו"ב עיי"ש.

ביאורים במאמרי רבינו

א "בכל מקום ומקום"

"הנהגת אדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאינו היתה להלביש עניני חסידות בשכל, שגם שכל אנושי יוכל להשיג את תורת החסידות. וזהו החידוש של חסידות חב"ד, לגלות חסידות לכל בני ישראל, לא רק ליחידי סגולה השייכים לזה מצד גודל נשמתם או מצד עבודתם.

"...ומכל מקום, לא היתה לכולם גישה נוחה כל כך לתורת החסידות, שכן רק בעלי שכל מסוגלים היו להבין את תורת החסידות. דרכי

החסידות היו אמנם עבור כולם גם לאנשים פשוטים, אבל את תורת החסידות יכלו להבין רק בעלי שכל בלבד. גם בנוגע לפרסום חסידות היה הבדל בין חסידים ושאינם חסידים. חוג החסידים אמנם הלך וגדל אך עדיין נותרו שני חוגים חסידים ושאינם חסידים.

"דרכו של הרבי בעל ההילולא היתה לומר חסידות לכולם ללא כל הגבלות. בכל מקום אליו הגיע הרבי דיבר חסידות מבלי להתחשב אם המקום הוא חסידי או לא. יתרה מזו הרבי

מהי העבודה עצמה: להפיץ תורה ומצוות בכל ומקום ומקום, כפי שיוסבר להלן (סעיף ג וסעיף ו).

קיצור: שתי הנקודות הללו באות לידי ביטוי במדרש שהובא בתחילת המאמר, "עיקר שכינה בתחתונים היתה", ובמדרש שהובא בסוף המאמר, "אין אדם שליט לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונותי ועד שאצוה לביתי", כדלהלן.

ג. כאשר יהודי מתבונן במצבו של העולם הזה, אשר הוא, כדברי אדמו"ר הזקן⁹, "מלא קליפות וסטרא אחרא", כלומר, שכל נקודה בעולם הזה מלאה בקליפות ג, עד שהוא נקרא - והרי שמו של כל דבר מצביע על מהותו¹⁰ - "עולם הקליפות וסטרא אחרא"¹¹, הוא

הבריאה, ולא כדעה הסוברת¹², ש"דבר חידוש הוא" ג. אלא שעל ידי חטא עץ הדעת והחטאים שלאחריו "פסק" הדבר, ואחר כך, בעת הקמת המשכן, "חזר לכמות שהיה".

ובסיום המאמר הוא מצטט את המדרש¹³ "אין אדם שליט לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונותי ועד שאצוה לביתי...", ולכן אין לדחות למועד מאוחר יותר את העבודה שיש לבצע, כי "מי הוא היודע עתו וזמנו".

על ידי ציטוט שני מדרשים אלו בתחילת המאמר ובסיומו, מבטא הרבי שתי נקודות אלו: בדברי המדרש שבסיום המאמר הוא מראה, שהעבודה צריכה להיעשות בזריזות, ובדברי המדרש שבתחילת המאמר הוא מראה

4 ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 875.

5 שהש"ר רפ"ה. וש"נ.

6 שה"ש שם.

7 במדבר פ"ב, ו. וראה יפ"ת לב"ר פי"ט, ז.

8 דב"ר פ"ט, ג.

9 תניא פל"ו.

10 ראה בארוכה לקו"ש ח"ו עמ' 35 ואילך ובהנסמך שם.

11 תניא פ"ו (י"ד, סע"ב).

12 תחומא נשא טז. וראה לקו"ש ח"ו ע' 17 הערה 42.

ביאורים במאמרי רבינו

שהיה ופסק וחוזר לכמות שהיה. שכן אתה מוצא מתחלת בריתו של עולם שרתה השכינה בתחתונים כמו שנאמר (בראשית ג ח) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן וגו', וכיון שנסתלקה השכינה בעת שחטא אדם שוב לא ירדה עד שהוקם המשכן. לפיכך כתיב ויהי, דבר שהיה ימים הרבה וחזר לכמות שהיה".

ג "העולם הזה, אשר הוא, מלא קליפות וסטרא אחרא..."

מלא קליפות הוא שהוא כלי לקליפות (לקו"ש ח"ב ע' 74), ועד שמהותו של העולם היא היותו עולם הקליפות והסטרא אחרא. היינו שהעולם אינו 'ניטרלי', אלא כשמביטים בו הנטייה היא לומר שאין לו מקור אלוקי ואין לו בורא. שכן,

השקיע כוח מיוחד שגם אלו שחסר להם עדיין בקיום המצוות, ילמדו תורת החסידות. הוא התאים ואיפשר הבנת החסידות גם לאלו שחסרה אצלם ידיעה, עד שאפילו אלו שאינם מבינים לשון קודש ואפילו לא אידיש, ציוה הרבי לתרגם עבורם חסידות בשפת המדינה" (תרגום מלקו"ש ח"ג ע' 875-6).

ב "ולא כדעה הסוברת ש"דבר חידוש הוא"

איתא במדרש (במדבר רבה פ"ב ו) "רב אמר: דבר שלא היה משנברא העולם עד עכשיו נעשה באותו היום, שמשנברא העולם ועד אותה שעה לא שרתה שכינה בתחתונים אלא משהוקם המשכן ואילך, לכך נאמר "ויהי [ביום כלות משה]", דבר חידוש הוא. רבי שמעון בר יוחאי אמר: דבר

עלול להרהר:

אך עדיין אפשר לטעון: אמנם, בתחילת הבריאה היה המצב שונה, אך עתה העולם "מלא" בקליפות של טומאה "והרשעים גוברים" בו?

על כך מוסבר בהמשך המאמר, שתכלית הכוונה בבריאת העולמות ובהתהוותם היא ש"נתאוה" הקדוש ברוך הוא להיות לו יתברך דירה בתחתונים, וכיון שזוהי הכוונה, הרי היא בודאי תגשם,

שהרי כיון שמציאות הבריאה קיימת ונוצרת בכל רגע ורגע¹³ למען תכלית זו, הרי לא ייתכן שיהיה בכוחם של עניני הבריאה ושל מעשי בני אדם (חטא עץ הדעת וכדומה) להיות מנוגדים ולהפריע

כיון שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם באופן שהוא יהיה "עולם הקליפות", הרי לא ייתכן שאני אוכל לשנותו. ואם כך - אתנתק מן העולם ואסתגר בארבע אמות של תורה ותפילה, בלי להתעסק בעניני העולם!

על כך מסביר הרבי מיד בתחילת המאמר, שאדרבה: היותו של העולם עולם הקליפות אינו מצד עצם מהותו, אלא זהו ענין שנוסף בעולם הזה לאחר הבריאה, על ידי חטא עץ הדעת וכו'. ואילו מצד עצם מהותו יש לעולם הזה מעלה על-פני העולמות העליונים, כי עיקר השכינה - דוקא בתחתונים היתה.

13 שעהיה"א בתחלתו.

14 ראה לקו"ש ח"ג ע' 977 בהערה.

ביאורים במאמרי רבינו

להתבונן כדי להוכיח זאת, מובן שהוא הפנימיות של העולם. ב. החיצוניות של העולם הנראית במבט ראשון, כמי שאין לו מקור אלוקי.

דבר שנברא על ידי בורא, אין לו מציאות מצד עצמו והוא צריך להיות בטל לגמרי, ואילו דבר גשמי מראה את מציאות עצמו, ובדרך ממילא שולל מציאות בורא (ראה גם בביאור הבא).

ד "היותו של העולם עולם הקליפות אינו מצד עצם מהותו"

כלומר, קודם חטא עץ הדעת העולם הראה את מציאות עצמו ולכן לא הורגש שהתהוותו היא מאלוקות, אך יחד עם זה העולם לא היה נגד אלוקות ולא הביע מסר כלשהו שהוא לא מתהווה מאלוקות (ראה לקו"ש חכ"ה ע' 429 הערה 52, לקו"ש חכ"ד ע' 46 הערה 65 שזו התוספת של "עד שהוא מלא קליפות וסט"א שהם נגד ה' ממש" על "תחתון שאין תחתון למטה הימנו בענין הסתר אורו יתברך"). ואילו כתוצאה מהחטאים העולם נעשה מלא קליפות, היינו שכשמיטיים על העולם נראה שאין לו מקור ואין לו בורא.

וזהו ענין הקליפות שהם נגד ה' לומר אני ואפסי עוד, כשם שהקליפה מכסה על הפרי. וזהו ענין סטרא אחרא שהיא ההיפך מצד הקדושה, כי צד הקדושה אינו אלא השראה והמשכה מקדושתו של הקב"ה, דהיינו המשכת החיות האלוקית באופן גלוי, ואין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתברך. אבל כל מה שאינו בטל אצלו, אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו, מקבל חיות מצומצמת מבחינת אחוריים, המתלבשת בבחינת גלות תוך אותו דבר הנפרד להחיותו ולקיימו מאין ליש.

ברם, עניינו של הגשמי אינו לשלול את מציאות הבורא אלא רק להראות על מציאות עצמו. ובדוגמת צבע לבן שאין ענינו שאינו שחור,

ולמרות שיש בעולם גם טוב וקדושה, והעולם מוכיח על מציאות האלוקות, הנה העולם מורכב מכמה חלקים. א. החלק הרוחני שבו. שהוא 'התוכן' של העולם הנתפס עם השכל, אשר ממנו ניתן להוכיח על אלוקות. אלא שמזה גופא שצריך

"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"¹⁵,
 כפי שהיה לפני החטא ה', ו"שינוי
 החוזר לברייתו לא שמיה (לא נחשב)
 שינוי"¹⁶, ואם כך, הרי בפנימיות גם
 עתה העולם הוא "דירה לו יתברך"¹⁷.
 ובמיוחד כאשר לא זו בלבד שהשינוי

חס ושלום להשגת הכוונה,

ובסופו של דבר אכן יהיה העולם
 דירה לה' יתברך, ואם כך השינוי
 העכשוי בעולם, היותו "עולם
 הקליפות", הוא "שינוי החוזר לברייתו"
 (למצבו הראשוני) (שהרי יגיע הזמן שבו

15 זכר"י יג. ב.

16 נסמן לקר"ש ח"ו ע' 89. הערה 25.

17 ויתירה מזו: מכיון שהכוונה בהסט"א גופא
 היא כדי לאהפכא חשוכא לנהורא (עד שהחושך עצמו
 יאיר), שדוקא על-ידי זה "אסתלק יקרא דקוב"ה

בכולהו עלמין" (כמבואר בהמאמר) - הרי הירידה
 שנעשה על-ידי החטא (לא רק שאינה ירידה אמיתית,
 כבפנים, אלא אדרבה) היא חלק מהעלי' שתהי' על
 ידה י', כמבואר בלקו"ש ח"ה ע' 66.
 18 היפך ד"מלא קליפות" הנ"ל.

ביאורים במאמרי רבינו

ו בהערת רבינו 17 "החושך עצמו יאיר"
 כלומר לא רק דחיית החושך אלא הפיכת
 החושך לאור, כך שהחושך עצמו יאיר.

במקו"א (ראה ספר הערכים ח"ב ע' תקצט וש"ג) מבאר
 שבכך שהחושך מנגד לאור הוא מאפשר את ענין
 הבחירה באור. כי באם היתה מתהווה רק מציאות
 האור ולא מציאות של חושך, לא היה אז דבר
 המנגד לאור ולא היה שייך ענין הבחירה באור.
 ונמצא שע"י המציאות של חושך המנגד לאור
 מתווסף עילוי בעבודה של האור, שתהיה בדרך
 בחירה. ומצד מעלתו זו ושייכותו לאור אפשר
 להפכו ולהעלותו לאור.

ועד"ז מבואר בד"ה באתי לגני תשל"א,
 שבירידה יש רווח שמתגלה יכולת העצמות להיות
 בהעלם. וראה גם לקמן בביאור הבאים.

ז בהערת רבינו 17 "חלק מהעליה שתהיה
 על ידה"

בלקו"ש המצוין בהערה מבאר שמכיון שכל
 המתרחש בעולם הוא עפ"י ההשגחה העליונה,
 לכן הירידה שנעשתה בעולם כתוצאה מהחטא
 היא רצון העליון, כדי להוביל לעליה כזו שיכולה
 לבוא דוקא לאחר ירידה, והיא חושך המתהפך
 לאור. וכמו הקושיות בתלמוד בבלי שדוקא על ידן
 מגיעים לעומקה של הלכה, שלכן נפסקה ההלכה
 כתלמוד בבלי. וממילא נמצא שהקושיות וההעלם
 והסתר הם חלק מבידור ההלכה.

אלא שהוא לבן, אך מכיון שלבן ושחור הם שני
 הפכים ממילא לבן שולל שחור (אכן לאחר החטא
 קשה לנו להבין כיצד ניתן להפריד בין הדברים.
 מחד לראות את מציאות העולם, ומאידך להתייחס
 אליו כניטראלי).

והנה, צריך לומר שרבינו לא חוזר בו מעצם
 המהלך בתחילת השיחה ש'מלא קליפות' קשור
 לעצם מציאות העולם. וכמבואר בלקו"ש חכ"ה
 שם, שגם זה שהעולם נהיה "מלא קליפות וסט"א"
 הוא מפני שהתהוותו מלכתחילה היא באופן
 שישנה אפשרות ועלויות לרע. היינו שהעובדה
 שמתחילת בריאתו לא הורגש בעולם שהתהוותו
 מאלוקות, היא שאפשרה להגיע לידי חטא, ושעל-
 ידי החטא יגיע העולם למצב של מלא קליפות
 וכו'. אלא שבקטע זה מחלק שמלכתחילה היתה
 בעולם רק האפשרות לכך שיהיה מלא קליפות,
 ולא שהיה מלא קליפות בפועל. וענין זה נצרך גם
 לקמן בביאור ט.

ה "סוף כל סוף העולם יהיה דירה לו ית' ..
 שינוי החוזר לברייתו"

ביאור הקשר בין עיקר שכניה בתחתונים
 היתה בתחילת הבריאה, לענין הדירה שתהיה
 לעתיד לבא, עד שהדירה נחשבת כ"שינוי החוזר
 לברייתו", והביאור על כך שהדירה היתה כבר מצד
 עצם הבריאה עוד קודם העבודה, ראה ד"ה באתי
 לגני תשל"א סעיפים ג-ד ובביאורינו שם.

לים מכסים"19, ו"ידע כל פעול כי אתה פעלתו"19*, יוצא, שבפנימיות גם עתה כך הוא ט בכל נקודה בעולם, אף במקום שנראית בו, כאילו, התנגדות לאלקות י,

יכול לחזור לברייתו, אלא הוא בודאי יחזור, כדלעיל ה.

וכיון שהגילוי בעתיד יהיה באופן של "מלאה"18 הארץ דיעה את הוי' כמים

19 * נוסח תפלת העמידה דראש השנה.

19 ישע' יא, ט.

ביאורים במאמרי רבינו

לגני' שהעולם הוא בעצם טוב, 'גן' של הקב"ה - דלכאורה מפורש בתניא שעולם-הזה הוא מלא קליפות וסטרא אחרא?", וביאר שם שמצד עצמו העולם ואפילו הקליפות הם טוב, מפני שנבראו באופן שכל האפשרות לענין החטא אינה אלא כדי שיוכל להתהפך על-ידי עבודת האדם. ועפי"ז ניתן לומר שמה שמבאר כאן שאפילו היכן שיש התנגדות, בפנימיות הוא טוב, הוא מפני שנברא במטרה להפכו. וזו כוונה עמוקה יותר מעלוליות לחטא כי היא התכלית של העולם.

ח "בפנימיות גם כעת העולם הוא דירה" כלומר, היותו מלא קליפות הוא דבר נוסף על העולם (כמבואר לעיל בביאור ד), ואילו בפנימיות העולם אינו קליפה אלא דירה לו ית'. כי עניין זה שהגשמי מראה את מציאותו, קשור ליש האמיתי ולענין "מציאותו מעצמותו" שבעצמותו ית' (ראה לקו"ש חכ"ד ע' 46 הערה 65).

ט "מלאה הארץ דעה את הוי' .. בפנימיות גם עתה כך הוא"

בקטע זה מוסיף שלעתיד לבוא לא רק תהיה דירה כפי שהיתה בתחילת הבריאה, אלא שיתקיים "ומלאה הארץ דעה את ה'" (היפך הענין דעתה שהוא מלא קליפות), שהוא גילוי אלוקות דרך עצם מציאותו של כל פעול. ומכך מוכיח שכן הוא בפנימיות גם עכשיו.

וזהו מה שדוקא בקטע זה הוסיף המילים "אפילו במקום שיש התנגדות כו'", ולא בקטע הקודם בנוגע לדירה בתחתונים, כי ענין מלאה הוא מצד שנברא במטרה להפיכת האפשרות להתנגדות, לטוב.

אך צריך להבין מהי ההוכחה לכך שגם עתה פנימיותו היא מלאה? הרי כשם שהתמלא בקליפות למרות שאין זה עצם מציאות העולם, כך יכול להתמלא בדעה את ה' למרות שאין זה עצם מציאות העולם?

י "אף במקום שנראית בו . . כאילו התנגדות לאלקות"

לכאורה צריך עיון מהמבואר בלקו"ש ח"ו פרשת שמות שיחה ב ע' 22, שמכיון שהעולם מלא קליפות שכל מטרתן היא נגד ה', העבודה אינה לגלות את הטוב וקדושה שבתחתונים מכיון שכל מציאותם היא נגד אלוקות, אלא צריך לשבור ולבטל אותם, ולא כפי המבואר כאן שפנימיות המנגד היא טוב.

אלא כפי שכתבנו לעיל (ביאור ד) צריך לומר שרבינו לא חוזר בו מעצם ענין זה שמלא קשור לעצם מציאות העולם. וכפי שמלא קליפות הגיע מפני שההעלם והסתור על אלוקות נתן אפשרות לכך, כך מלכתחילה מתחילת הבריאה ישנה אפשרות (עמוקה יותר) לענין "מלאה הארץ דעה את ה'". והיא מה שהעולם נברא באופן שקיימת אפשרות וזו מטרתו, להפוך לטוב את האפשרות לחטא גופא, ולמלאו בקדושה.

וניתן לומר שבשיחת שמות עוסק בקליפות הממלאות את העולם ואילו כאן עוסק בעולם שהתמלא בקליפות (והן דבר נוסף עליו). וזהו שכתב כאן "כאילו התנגדות". וכפי שכתב בלקו"ש חכ"ה הנ"ל "לשבור ולבטל את הקליפות וסטרא אחרא, ולהוציא מתחת ממשלתן את דברי הרשות שבעולם (ואת ניצוצי הקדושה שהיו

כפי שביאר רבינו בשיחת שבת פרשת בשלח תשל"ב ס"ט: "שאלו, בנוגע המדובר בעניין 'באתי

נעשה הגוף נפסד²¹. וכאן מתעוררת השאלה: מהי תכלית כל העבודה, אשר היהודי עמל במשך כל ימי חייו כדי לזכך את גופו²², אם לאחר הסתלקותו הוא נעשה נפסד!

והשאלה אף קשה יותר: היותו של הגוף נפסד בצאת הנפש ממנו איננו ענין שהתחדש בו, אלא, כנאמר²³ "עפר אתה ואל עפר תשוב", שמפני שעתה "עפר אתה", לכן "ואל עפר תשוב", שכיון ש"שינוי החוזר לברייתו לא שמיה שינוי", לכן אין הוא מציאות אמיתית אף לפני ש"שב לעפרו". ואם כך, יוצא לכאורה שהעבודה בקיום תורה ומצוות קשורה לדבר שהוא (גם בזמן העבודה) איננו מציאות אמיתית חס ושלום!?

להיות דירה לה' יתברך. ולכן צריך להפיץ יהדות בכל מקום ומקום, כדי לגלות את הטוב שיש יי בכל מקום.

קיצור: כיון ש"עיקר השכינה בתחתונים היתה", וכן תכלית הכוונה בבריאת העולם להיות "דירה בתחתונים", אם כך היותו של העולם "עולם הקליפות", הוא "שינוי החוזר לברייתו" שאינו נחשב לשינוי. ולכן צריך להפיץ יהדות ולגלות את הטוב שיש בכל מקום.

ד. מאמר זה הוציא הרבי ליום הסתלקותו, וההוראה שהוזכרה לעיל, הנלמדת מתחילת המאמר²⁰, קשורה לענין ההסתלקות:

לאחר שהנשמה מסתלקת מן הגוף,

ההסתלקות עדיין רוח הנפש נמצא על הגוף (ד"ה שובה תרנ"ט. וראה ד"ה כי חלק תרצ"ד (תשי"א) פ"ט. ואכ"מ).

22 ראה תניא פ"ז (מח, ב), שתכלית ירידת הנשמה למטה היא (לא בשביל עצמה, כי אם) בכדי לתקן את הגוף (ונפש הבהמית וחלקו בעולם). וראה גם מאמר הבעש"ט עה"פ עוב תעזוב עמו (היום יום ע' כג. ובכ"מ).

23 בראשית ג, יט.

20 כמו שההוראה שבסוף המאמר ("אין אדם שליט כו") שייכת להסתלקות. ולהעיר, שגם במאמר הזהר "אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין" המובא בתחילת המאמר, מרמז תוכן ענין ההסתלקות, כמבואר בהקדמה לקונט' פורים תש"י הערה ב'.

21 כי הגוף מצד עצמו הוא "עפר אתה", כדלקמן בפנים.

ומה שהגוף אינו נפסד תיכף כשנסתלק הנפש ממנו, הוא לפי: א) שאין התהוות הגוף מהנפש (שהיחודה"א פ"ו. סידור ד"ה כד אנת תסתלק). ב) גם לאחר

ביאורים במאמרי רבינו

והנה בשיחת שבת פרשת בשלח הנ"ל המשיך רבינו ואמר: שאמנם קודם שמתחילים לעבוד העולם נראה סותר ומנגד, אך כאשר מתחילים לפעול רואים שהעולם מסייע. וכמבואר כאן בארוכה שבפנימיות העולם הוא טוב, ואולי לכן נקט כאן גילוי. אך מאידך, כיון שפנימיות זו מוסתרת מאוד (וכנ"ל שהנטייה המיידית לפרש את החושך היא שהוא מלא קליפות, והנטייה המיידית לפרש היכולת לבחירה היא שיש כביכול מציאות שחוץ ונגד אלוקות), לכן נקט במקומות אחרים הלשון חידוש.

בהעלם בקליפות), ולהפכם לכלים לאלוקות, כמו קלף התפילין כו" (מתורגם ללה"ק). וראה חילוק דומה בלקו"ש ח"ה (הובא בהערת רבינו 17) ע' 66 הערות 77, 79).

ואולי ניתן לתווך באופן שונה עפ"י המבואר בהמשך שיחת בשלח הנ"ל ביאור ט.

יא "כדי לגלות את הטוב שיש בכל מקום" בכמה וכמה מקומות מבואר שהעבודה והמהפך בעולם הם חידוש מוחלט, ואילו כאן כותב שהעבודה היא גילוי.

בעצמו "בריאה" חדשה²⁸ - כי מהות הגוף כשלעצמו היא "עפר"²⁹?

קיצור: באמור יש הוראה הנוגעת להסתלקות: תכלית עבודתו של היהודי היא לזכר את גופו, וכיון ש"עפר אתה ואל עפר תשוב", אם כן מציאות הגוף אינה מציאות אמיתית לכאורה, כי "שינוי החזור לברייתו" אינו נחשב לשינוי.

ה. התשובה על כך היא, שלהיפך: כיון ש"עיקר שכינה בתחתונים היתה",

אמנם "עצם הלוז", הנשאר מהגוף, אינה נפסדת לעולם²⁴ י, וגם על תחיית הגוף בכללותו נאמר²⁵ "יחיו מתיק" (ולא "יברא"), כי תחיית הגוף לא תהיה באופן שייברא גוף חדש²⁶, אלא שהגוף ייבנה יי מעצם הלוז²⁷.

- אך כיון שהגוף כשלעצמו "עפר אתה", ומצד מהותו נדרש ממנו "ואל עפר תשוב", נמצא שעצם הדבר שאופן התחיה לא יהיה על ידי בריאה חדשה אלא על ידי בניה מעצם הלוז, הוא

ורק שנשתנה טבעו), בכל זה, הרי פרט זה דשינוי טבעו הוא הטהוות חדשה.

29 להעיר מהידוע (ד"ה נ"ח עת"ר. ד"ה יחינו מיומיים תש"א. ועוד) בפירוש "מח" מתים ברחמים רבים", שמה שצריך תחיית המתים יומשך מבחינת רחמים רבים (דעצמות אור אין-סוף) דוקא, הוא לפי שלגבי עצמות אור אין-סוף "מות וחיים שוים, ומשום זה גם המת יכול לחיות י" - והרי מזה מוכח לכאורה, שגם בעת התחי' יהי' הגוף מצד עצמו מת, ורק שמצד עצמות אור אין-סוף גם המת יחי' (אבל ראה לקמן הערה 33).

24 ב"ר פכ"ח, ג. וש"נ. זח"ב כח, ב. ועוד. תוד"ה והוא (ב"ק טז, ב).

25 ישעי' כו, ט.

26 ראה גם ב"ר פצ"ה, א.

27 זח"ב שם.

28 ובדוגמת "וישב היס" שלאחרי קריעת ים-סוף, שבאם הנס דקריעת ים-סוף הי' באופן שביטל טבעו הקודם ומה שהמים היו חוזרים ונגרים במורד הי' זה בדרך נס - או הי' זה הטהוות חדשה (ראה לקו"ש ח"ו עמ' 88) - כי אף שגם באופן זה לא הי' צריך להוות את עצם החומר (שהרי גם בעת קריעת ים-סוף הי' החומר

ביאורים במאמרי רבינו

יב "עצם הלוז אינה נפסדת"

ראה בראשית רבה כח, ג: "אדריאנוס שחיק עצמות שאל את ר' יהושע בן חנניא אמר לו: מהיכן הקדוש ברוך הוא מציץ (מלשון ויצץ ציץ) את האדם לעתיד לבוא? אמר לו: מלוז של שדרה. אמר לו: מנין אתה יודע? אמר לו: איתיתיה לידי ואנא מודע לך [הבא לי עצם לוז ואני מראה לך]. טחנו ברחיים ולא נטחן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש, נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר כלום."

יג "לא שייברא גוף חדש אלא שהגוף ייבנה מעצם הלוז"

כנאמר במדרש "כשם שאדם הולך כך הוא בא, הולך עיור ובא עיור, חרש ובא חרש, אילים

ובא אילים .. יעמדו כמו שהלכו ואחר-כך אני מרפא אותן" (ב"ר פצ"ה, א).

יד בהערת רבינו 29 "לנבי עצמות אור אין-סוף מוות וחיים שוים"

כלומר, ישנן דרגות שיכולות רק להמשיך להחיות דבר שהוא כבר חי, אך לא להחיות דבר מת. אך העצמות שלגביה מוות וחיים שווים יכולה להחיות גם גוף מת.

הביאור: 'חיות' יכולה להחיות דבר שהוא כלי מתאים לעניין החיות. אך העצמות מכיון שאינה מוגדרת בשום גדר, גם לא בגדר חיות, יכולה להחיות הכל, גם מה שלא מתאים לעניין החיות. שכן היא מחיה אך ורק מצידה ולא מפני שהתחתון כלי לזה.

הוא בחר בגוף היהודי³⁰.
 וזהו ההסבר לכך ש"עצם הלוו",
 שלא נהנתה מעץ הדעת³¹, אינה נפסדת
 לעולם, כי זוהי "עצמות" הגוף³², ובכך
 לא ייתכן חטא והפסד.

וכיון ש"ובנו בחרת" הוא גם לגבי
 הגוף בכלל, מובן מכך שבפנימיות
 לא ייתכן הפסד גם לגבי הגוף י

אשר לכן "ובנו בחרת" דוקא בגוף
 הגשמי³⁰, לפיכך הגוף הוא מציאות
 אמיתית שאין בו שום כליון והפסד.
 השינוי שנגרם לו על ידי חטא עץ הדעת
 שהוא תוצאה של "ואל עפר תשוב" הוא
 בחיצוניות בלבד, ולא בעצם מהותו. כי
 מעשה בני אדם אינו יכול לשנות חס
 ושלום את בחירת עצמותו יתברך, אשר

30 תניא פ"ט (ע, רע"א) תורת שלום ע' 120.

31 אלי רבה לאו"ח סי' ש. וכתב ע"ז "שמעתי".
 ובשורת חת"ס חיו"ד סל"ז מביא זה בפשיטות מבלי
 לציין המקור. וצריך חיפוש במדרוז"ל.

בהשמועה בא"ר שם כתב "א"כ (דאינו נהנה בשום
 אכילה *) לא נהנה מעץ הדעת". וצע"ק לתוהך זה עם
 מ"ש (ב"י ולבוש לאו"ח שם ועוד) שנהנה מסעורת

(* בא"ר שם הביא זה מלבוש שם. וכ"ה בזהר ח"א
 קלז, א. ועוד. ד.

ביאורים במאמרי רבינו

שכן מדובר בדרגה בה התחתון מציודו אינו תופס
 מקום. במילא מצב התחתון לא יכול לפעול שינוי
 בבחירה. וראה לקו"ש חכ"ד (ע' 45 הע' 56) שמכיון
 שדוקא לגבי העצמות אין שום מציאות שחזק
 ממנו, לכן דבר אינו יכול לעכב את העצמות.

יז "בפנימיות לא יתכן הפסד גם לגבי הגוף
 בכללותו"

הדבר דורש ביאור, אם בכללות הגוף לא יתכן
 הפסד, כיצד בכל זאת נעשה הפסד? ובפרט צריך
 להבין לאור המובא בהערת רבינו 29 שלעתיד
 לבוא הגוף "מצד עצמו הוא מת", ולכן חיותו הינה
 רק בכח העצמות? ועוד, כותב בפנים (ובהערות רבינו
³³), שהתחיה שייכת לגוף ובפנימיותו, ולכאורה
 ענינה של בחינה הנ"ל הוא שהיא מחיה אך ורק
 מצד ה'כל יכול' שלה ולא מפני שהתחתון כלי לזה,
 דמכיון שאינה מוגדרת אפילו בגדר של חיות היא
 יכולה להחיות הכל, גם מה שלא מתאים לעניין
 החיות (בשונה מבחינה שמוגדרת ב'חיות' היכולה
 להחיות רק דבר שהוא כלי מתאים לעניין החיות).

טו "ובנו בחרת דוקא בגוף הגשמי"
 כלומר, בעוד שאהבת הקב"ה לנשמה היא
 בגלל מעלות מסוימות הקיימות בה, שתופסות
 מקום אצלו, הנה הקשר עם הגוף הוא אך ורק
 מציודו, בגלל שהוא בחר בגוף, ולא שהיתה איזו
 סיבה שגרמה לו לכך (שכן בגוף של היהודי מצד
 עצמו אין כל מעלה, ועד שהוא שווה לגופי אומות
 העולם, ולכן ברור שהרצון בגוף הוא רק מצד
 בחירת העליון).

לכן, הקשר עם הגוף מוגדר כ"בחירה". כיון
 ש"בחירה" פירושה החלטה מציודו של הבחור,
 מבלי שהיה שום דבר חיצוני שהכריחו לכך. אולם
 אילו קיימת דבר הנבחר איזו מעלה שתופסת
 מקום אצל הבחור והיא שהביאה אותו לרצות
 בדבר, אין כאן "בחירה" בדבר, אלא 'הכרח' לבחור
 בו.

מז "מעשה בני אדם אינם יכולים לשנות
 ח"ו את בחירת העצמות"

בחירת העצמות באה מציודו ולא מצד התחתון,

קיצור: התשובה היא ש"ובנו בחרת" הוא דוקא בגוף, ואם כן בפנימיותו הגוף מציאות אמיתית שאין בה שום כליון והפסד, והשינוי שנגרם בו בעטים של החטאים הוא בחיצוניות בלבד ולא בעצם מהותו, ולכן לעתיד לבוא הוא **יבנה** מ"עצם הלוז".

בכללותו³³, ולעתיד לבוא הוא **נבנה** מ"עצם הלוז", מפני עצם מהותו, כי יש לגביו בחירת עצמותו יתברך. ולפי זה יוצא, שאדרבה, מפני ש"שינוי החזור לבריתו לא שמה שינוי", הרי גם עתה הוא מציאות אמיתית.

ההמשכה שמצד עצמות אוא"ס (שלגבי מות וחיים שוים), שייכת להגוף ובפנימיותו. ע"ד המבואר בלקו"ש ח"ה ע' 246 (ס"ט) בענין "לשמש את קוני". עיי"ש.

33 ואין סתירה לזה מהמובא לעיל הערה 29 בענין "מחי" מתים ברחמים רבים" - כי מכיון ש"בנו בחרת" (שבחירת העצמות היא בהגוף גופא י'), הרי גם

ביאורים במאמרי רבינו

כח של תענוג הוא בשביל מילוי הכוונה לשמש את קוני. היינו שעניין העול חדר עד למקום התענוג. ופנימיות התענוג היא העול.

נמצא שהתחיה באה מצידה בלבד. ולפי זה כיצד שייך לומר שהתחיה שייכת לגוף ובפנימיותו, הרי היא באה רק מצד הכל יכול של העליון?

יתירה מכך, לא רק שפנימיות ההפסד היא נצחיות, אלא ההפסד עצמו הוא ביטוי של הנצחיות. שכן בזמן שהנשמה בגוף ומתאחדת איתו, היא פועלת שעניין הבחירה יתגלה בגוף וזה תהיה מציאותו (מכיון שמעלת הנשמה היא 'גילוי'). ואחד הביטויים לכך שזה מציאותו, שבצאת הנשמה מהגוף, כששוב מעלת הבחירה שבו אינה נרגשת, אין טעם להישארות הגוף ונפסדת כל מציאותו (ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 409 הערה 71).

אלא צריך לומר, שכל זה ש"הגוף מצד עצמו הוא מוות" הוא כדי לבטא את הבחינה שלגביה "מוות וחיים בשוה", שמצידה גם מת יכול לחיות. אך אם הגוף היה נשאר חי באופן תמידי ונצחי, היה מתבטא רק בחינת 'מקור החיים', שהיא מלכות דאצילות שכל החיות שבעולמות נמשך ממנה. נמצא שבעצם הוא נצחי, וזה שנעשה בו הפסד הוא כדי לבטא שלמרות שהוא גוף שבטבעו נפסד, בכל זאת בסופו של דבר תהיה בו נצחיות אמיתית הבאה מהעצמות. וזו הכוונה שההפסד הוא בחיצוניות אך בפנימיות לא שייך בו הפסד.

יח בהערת רבינו 33 "כי מכיון ש"בנו בחרת" (שבחירת העצמות היא בהגוף גופא)... כלומר, בפשטות עניין הבחירה בא מצד הבחור ואינו מצד מעלת הנבחר (כי אם כן אין זו בחירה, אלא הכרח לבחור בדבר בגלל מעלתו), ובמילא הנבחר נשאר שוה ערך למציאות שלא נבחרה, והבחירה אינה שייכת לתוכן שלו ולמציאותו. ומבאר רבינו שאין זה כך אלא ו"בנו בחרת" הבחירה שייכת לנבחר.

[ועל דרך המבואר בלקו"ש חיי שרה ח"ה שיחה א בנוגע לגוף דשרה אימנו, שנרגש בגוף שכל ענינו הוא לבטא העילוי של הנשמה שאין לה הגבלות ויכולה להתקשר גם עם גוף גשמי משתנה ונפסד. ואזי העדר השינוי הוא בתכלית השלימות, היות שבענייני הגוף עצמו משתנים בחיצוניות מתגלה שעניינם הפנימי הוא לבטא את הבלי גבול והעדר השינוי של הנשמה - שהבלתי משתנה שלה יכול להימצא גם בהם]

ואולי הביאור בזה, הבחירה היתה בגוף דישראל. והנה אין הכוונה שהיה גוף דישראל ולאחר מכן הקב"ה בחר בו, אלא מכיון שהקב"ה בחר לכן נוצר הגוף. נמצא שעניינו של הגוף

ומביא מלקו"ש ח"ה בענין זה שליהודי יש חיות ותענוג בעבודה דקבלת עול, למרות ש'עול' הוא היפך התענוג. אלא מהותו של יהודי היא קבלת עול - "לשמש את קוני", וכל זה שיש לו

בסוף המאמר: (א) יש ענין של "אעשה חשבונותי", "אצוה לביתי", כתשובתו הידועה של אדמו"ר הזקן³⁵ יט "סיפרת כל מה שאתה צריך, אך אינך אומר לשם מה צריך אותך", (ב) "מי הוא היודע עתו וזמנו":

על כל דבר בעולם נקבע מראש על ידי מי הוא יודוך³⁶, וכן נקבע מתי ייעשה ה"בירור". ולכן, על ידי דחיה, עלולים חס ושלוש להפסיד את ה"חשבון" וה"בית" וכו'³⁷ ג.

לפיכך חייבת העבודה להיעשות בזריזות, בלי לאבד רגע, בהפצת התורה והמצוות בכלל, ובהפצת מעיינות החסידות במיוחד - בכל מקום ומקום, ויש לעשות זאת בשמחה ובחפץ וכו', הגורמים לזריזות³⁸, כלשון הרמב"ם (על ימות המשיח) "נתאוו"³⁹,

ו. אך היצר הרע הוא "אומן במלאכתו"³⁴, ולאחר שסותרים את "טענתו", שאי אפשר לשנות באמצעות הגוף את העולם, על ידי הסבר, שבפנימיות הם בעצם טוב וקדושה, והעבודה הנדרשת היא רק לגלות את הטוב שבפנימיותם כלפי חוץ, הוא מתחיל לטעון, להיפך:

בפנימיות הרי הגוף והעולם הזה טובים גם לפני העבודה עמם, ואף לגבי ה"גילוי", הרי בודאי בסופו של דבר הם יהיו "דירה לו יתברך", על ידי יהודי זה או אחר, כדלעיל - ואם כך, מה לך להתלהב בעבודת התורה והמצוות כדי לברר ולזכך את הגוף ואת חלקך בעולם, ובמיוחד - מה כל כך "נורא" אם תדחה זאת למועד מאוחר יותר?

על כך מסביר הרבי בעל ההילולא,

כי באם היו מתמהמהים ח"ו לא היו יכולים ליגאל כו' (אלשיך בא יב, לו (ואילך) בשם הזהר. וראה גם צרור המור שם, מ. הגדת החיד"א פיסקא מתחלה ע"ד ר"ה ומעשה ידיו).

38 ראה אגה"ק סכ"א.

39 הל' תשובה פ"ט ה"ב: נתאוו כל ישראל

34 ראה שבת קה, ב: כך אומנתו של יצה"ר כו'. וראה ד"ה וידעת תרצ"ג פ"ה.

35 סה"מ תש"ח ע' 191. וש"נ.

36 ראה לקו"ד כרך ד' תקצו, ב. היום יום ע' פד.

37 ובדוגמת יצי"מ שהוצרכה להיות "כהרף עין",

ביאורים במאמרי רבינו

עם זאת, זהו 'ענינו', אך אין זה מורגש במציאותו.

יט "תשובתו הידועה של אדמו"ר הזקן" חסיד אחד התאונן לפני אדמו"ר הזקן על מר מצבו, וכי דרוש לו לשלם חובות, להשיא את בנותיו ושיה"ו לו לחם חוקן, ועל כך השיב לו רבינו כבפנים (ס' המאמרים תש"ח ע' 194).

ב בהערת רבינו 37 לא היו יכולים להגאל שכן היו נופלים לחמישים שערי טומאה.

הוא הבחירה. בסגנון אחר: דרגת הבחירה כפי שמתבטאת בעולם הוא הגוף דישראל וראה גם בס' מבית חיינו ב' עמ' 54 ואילך.

ובכן יומתק מ"ש בשיחה לעיל שמכיון ש"בנו בחרת" הוא בגוף הגשמי, לכן הגוף הוא מציאות אמיתית, כי כנ"ל כל מציאות הגוף נוצרה כתוצאה מהבחירה.

[כללות ענין זה שמהבחירה נהיית מציאות הגוף היא מוכרחת, שכן הבחירה היא מהעצמות ומצד העצמות לא שייך שתישאר מציאות חוץ ממנו (ראה לקו"ש חכ"ג ע' 219)].

דבר הם יהיו דירה לו יתברך, אם כן לא נורא לדחות את העבודה. על כך באה ההוראה בסיום המאמר שהעבודה חייבת להיעשות בזריזות, שכן על ידי דחיה עלולים להפסיד זאת.

להכין את העולם לקיום היעוד¹⁹ "מלאה הארץ דיעה את הוי' כמים לים מכסים", בקרוב ממש.

קיצור: היצר הרע יכול לטעון שכיון שהגוף והעולם הם טובים בפנימיות, ובסופו של

להיות לו ית' דירה בתחתונים.

נביאיהם וחכמיהם (ועייג"כ הל' מלכים פי"ב ה"ד). וי"ל שזה בזה תליא נתאוו כל ישראל בנתאוה הקב"ה

סיכום כללי

סעיף א: במאמר "באתי לגני" מתבטאת הת-מצית העיקרית של עבודת הרבי הרי"צ, והיא: א. הפצת תורה ומצוות כולל תורת החסידות בכל מקום. ב. בוריות הרבה ביותר.

סעיף ב: שתי הנקודות הללו באות לידי בי-טוי בשני המדרשים שהובאו במאמר, בתחיל-תו - "עיקר שכינה בתחתונים היתה", ובסופו - "אין אדם שליטי לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונתי ועד שאצוה לביתי", כדלהלן (סעיף ג וסעיף ו).

סעיף ג: כיון ש"עיקר השכינה בתחתונים היתה", וכן תכלית הכוונה בבריאת העולם היא "דירה בתחתונים", נמצא שהיותו של העולם "עולם הקליפות", הוא "שינוי החוזר לברייתו" שאינו נחשב לשינוי, ולכן צריך להפיץ יהדות ול-גלות את הטוב שיש בכל מקום.

סעיף ד: לכאורה יש לטעון: תכלית עבודת היהודי היא לזכך את גופו, אך כיון ש"עפר אתה ואל עפר תשוב", אם כן הרי מציאות הגוף אינה מציאות אמיתית, כי "שינוי החוזר לברייתו" אינו נחשב לשינוי.

סעיף ה: התשובה היא ש"ובנו בחרת" הוא דוקא בגוף, ואם כן הגוף בפנימיותו הוא מציאות אמיתית שאין בה שום כליון והפסד, והשינוי שנ-גרם בו בעטים של החטאים הוא בהיצוניות בלבד ולא בעצם מהותו.

סעיף ו: לאור האמור, היצר הרע יכול לטעון שכיון שהגוף והעולם הם טובים בפנימיות, ובסו-פו של דבר הם יהיו דירה לו יתברך, אם כן לא נורא לדחות את העבודה לאחר זמן. על כך באה ההוראה בסיום המאמר שהעבודה חייבת להיעשות בוריות, שכן על ידי דחיה עלולים להפסיד אותה.

קובץ זה נדפס בסיוע המשתתפים במגבית השנתית

הרה"ח יוסף ומשפחתו שיחיו לברטוב
הרה"ח רפאל ומשפחתו שיחיו לזיב
הרה"ח נחום ומשפחתו שיחיו לוריא
הרה"ח אלי ומשפחתו שיחיו ליובין
הרה"ח אליעזר ומשפחתו שיחיו לזין
הרה"ח יואב ומשפחתו שיחיו למברג
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו לנקין
הרה"ח יעקב ומשפחתו שיחיו מאוזו
הרה"ח צבי ומשפחתו שיחיו מרנץ
הרה"ח חיים משה לייב ומשפחתו שיחיו נוטיק
הרה"ח שניאור זלמן ומשפחתו שיחיו סגל
הרה"ח מנחם ומשפחתו שיחיו סגל
הרה"ח מאיר ומשפחתו שיחיו סטמבלר
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו סבג
הרה"ח לוי ומשפחתו שיחיו סטמבלר
הרה"ח ישראל ומשפחתו שיחיו סילברסטיין
הרה"ח יחיאל מיכל ומשפחתו שיחיו פיקרסקי
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פעוזהונער
הרה"ח מאיר ומשפחתו שיחיו פרעגער
הרה"ח יצחק ומשפחתו שיחיו קולסקי
הרה"ח שמואל ומשפחתו שיחיו קולסקי
הרה"ח יוסף חיים ומשפחתו שיחיו קנטור
הרב יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קסלמן
הרה"ח מנחם ומשפחתו שיחיו קרסיק
הרה"ח ישכר געצל ומשפחתו שיחיו רובשקין
הרה"ח צבי ומשפחתו שיחיו רוזנפלד
הרה"ח משה ומשפחתו שיחיו רוזנפלד
הרה"ח מאיר ומשפחתו שיחיו ריבין
הרה"ח אברהם ומשפחתו שיחיו שטרנברג
הרה"ח בן ציון ומשפחתו שיחיו שיינברגר
הרה"ח אברהם ומשפחתו שיחיו שלו
הרה"ח יהודה ומשפחתו שיחיו שמטוב
הרה"ח אריה זאב ומשפחתו שיחיו שניאורסון
הרה"ח יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו שניאורסון
לזכות מרת אלישבע בת מלכה
לזכות מרת נורית בת עדי סול
לזכות אלה בת שלומית

הרה"ח יעקב לייב ומשפחתו שיחיו אלטיין
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו ארנאו
הרה"ח יהודה לייב ומשפחתו שיחיו אשכנזי
הרה"ח מאיר ומשפחתו שיחיו אשכנזי
הרה"ח שלום בער ומשפחתו שיחיו אשכנזי
הרה"ח ישראל ומשפחתו שיחיו אוזן
הרה"ח יחיאל מיכל ומשפחתו שיחיו בוטמן
הרה"ח יהודה ומשפחתו שיחיו בוטמן
הרה"ח יצחק ומשפחתו שיחיו בונדרב
הרה"ח שניאור זלמן משה ומשפחתו שיחיו בורובסקי
הרה"ח שניאור זלמן ומשפחתו שיחיו בלומנפלד
לע"נ הרה"ח יוסף יצחק בן הרה"ח מאיר בורובסקי
הרה"ח אליעזר ומשפחתו שיחיו ברוד
הרה"ח יצחק ומשפחתו שיחיו ברנס
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גולדברג
הרה"ח יהושע זליג ומשפחתו שיחיו גופין
הרה"ח ראובן ומשפחתו שיחיו גרברציק
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גרייזמאן
הרה"ח יעקב ומשפחתו שיחיו דייטש
הרה"ח חיים ומשפחתו שיחיו דרוקמן
הרה"ח משה ומשפחתו שיחיו הבלין
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו הענדל
הרה"ח יצחק ומשפחתו שיחיו הר-צבי
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו וולפא
הרה"ח אלי ומשפחתו שיחיו וייסברג
הרה"ח פנחס ומשפחתו שיחיו וישצקי
הרה"ח יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו זוננפלד
הרה"ח אלי ומשפחתו שיחיו זילברשטיין
הרה"ח ישראל ומשפחתו שיחיו זלמנוב
הרה"ח צבי הירש ומשפחתו שיחיו זרחי
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו יאקובס
הרה"ח בערל ומשפחתו שיחיו יוניק
הרה"ח אשר ומשפחתו שיחיו יארס
הרה"ח נחום ומשפחתו שיחיו לוריא
הרה"ח יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו לבנהרץ
הרה"ח מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו לבנהרץ
הרה"ח ברל ומשפחתו שיחיו לברטוב

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג
הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
הרב יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר
ר' ראובן ומשפחתו שיחיו קיל

קובץ זה נדפס לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו על-ידי ולזכות הרב שלמה בן רנה, וזוגתו מרת מרים בת רחל שיחיו

בן טולילא

ילדיהם

דובער בן חנה לוי יצחק בן חנה חי' מושקא בת מרים יוסף יצחק בן גאולה דבורה רבקה אלבה בת חי' מושקא סאשה בת בת מרים	דבורה לאה עזיזה בת מרים ירחמיאל יהושע חיים בן דבורה חי' מושקא בת דבורה לאה עזיזה מנחם מענדל בן דבורה לאה עזיזה בנימין אברהם בן מרים חנה בת דבורה
---	---

להצלחה רבה ומופלגה בעבודתם בשליחות כ"ק אדמו"ר, מתוך בריאות והרחבה בכל עניניהם בטוב הנראה והנגלה

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת הרה"ג הרה"ח מרדכי שמואל בן הרה"ח משה ע"ה אשכנזי

רב ומרא דאתרא דכפר חב"ד במשך ארבעים שנה

התמסר ביגיעה עצומה ללימוד התורה בכלל ולהעמקה בתורת רבותינו נשיאנו בפרט

נלב"ע ביום כ"ג טבת ה'תשע"ה ת.נ.צ.ב.ה

ולזכות זוגתו הרבנית סימה שתי' אשכנזי לאריכות ימים ושנים טובות

נדפס ע"י משפחתם שיחיו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת הרה"ח ר' מנחם מענדל ב"ר זאב ע"ה

בוימגארטן

גוייס לשליחותו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בשכונת כאן ציווה ה' את הברכה, ביתו היה פתוח לכל הנצרכים במסירות ובאהבה ועל-ידי זה זכה לקרב הרבה מהם לתורה ומצוות.

נלב"ע ג' אדר ראשון ה'תשע"ט ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס על-ידי משפחתו שיחיו

קובץ זה נדפס

לזכות הרב עמנואל אריה חיים

וזוגתו מרת חנה רחל

ילדיהם פערלא, מנחם מענדל, לוי יצחק,

מרים, ביילא שרה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

להצלחה רבה ומופלגה בשליחותם בעיר מרסיי

טאוונבלאט